

MADONNAN I VÄVERSUNDA KYRKA

Hans Lundbergh

för Väversunda kyrka i Dals församling, 6 januari 2007

Originalskulpturen - som nu finns i Statens historiska museum (SHM) med inventarienummer 12897:2 - härstammar från Väversunda kyrka i Östergötland och 1300-talets första fjärdedel. I början av 1900-talet förvärvade staten denna skulptur som nu finns att beskåda på SHM:s medeltidsavdelning för kyrklig konst.

Väversunda församlings kyrkoråd beslöt för åtskilliga år sedan att låta kopiera denna madonnaskulptur men också att restaurera triumfkrucifixet. Triumfkrucifixet (se särskild länk!) kunde invigas fastlagssöndagen 2006. Madonnaskulpturen blev färdig till första advent samma år.

Madonnan har snidats av skulptören Magnus Persson, Gnesta, och målats av 1:e målerikonservator Hans Peter Hedlund, Riksantikvarieämbetet. Den följande beskrivningen är hämtad ur deras arbetsrapporter.

Allmänt

Under medeltiden var all skulptur realistiskt bemålade. Det tog sig olika uttryck under loppet av medeltiden. Form och färg styrdes av för tillfället rådande stilriktning som i hög grad var internationell. Väversundamadonnan motsvarar helt det rådande stilidealet vid 1300-talets början. Jesusbarnet sitter dock enligt ett äldre stilideal i madonnans knä som den oss välsignande världshärskaren.

Skulpturen (Magnus Persson)

Ett så komplicerat föremål som Väversundamadonnan går inte att kopiera med modern teknik- inskanning, frästeknik etc. Inte heller är avgjutning möjlig, risken att skada originalet är alltför stor. Återstår den teknik med punktapparat som utarbetades under renässansen för att göra det möjligt att kopiera antika statyer. Det är denna teknik som använts vid framställandet av Väversundamadonnan. Det är en oerhört tidskrävande metod som kräver koncentration och materialkännedom av sin utförare. Men kopian blir i detalj överensstämmande med originalet.

Originalet är skuret i ek. Kopian är skuren i lind, som är vanligt i medeltida skulpturer. Träslaget är inte av så stor betydelse eftersom skulpturen inte har några trärena ytor. Fördelen med lind är att trämassans variationer är något mjukare i förhållande till årstidernas variationer i temperatur och luftfuktighet.

Kopian har skurits med bildhuggjärn, med liknande verktyg som originalet en gång skars. Det som saknas på originalet, bl.a. Jesusbarnets högra arm, har rekonstruerats med hjälp av samtidsskulpturer ur Historiska museets samlingar.

Målningen (Hans Peter Hedlund)

Grundmålningen - krederingen - består av harlim och krita. Skulpturen har strukits upp till tio gånger med slipning mellan varje varv. Den avslutande slipningen har gjorts med skavfräken, som den en gång gjordes, för att uppnå så stor likhet med originalet som möjligt. (Krederingen har gjorts av Magnus Persson).

Väversundamadonnan har endast obetydliga rester av ytbehandlingen kvar. De rester som finns tillåter dock en i huvudsak ganska säker rekonstruktion. Manteln var belagd med zwischgold i en oljeförgyllningsteknik. Zwischgold var ett laminatguld av silver och guld som var vanligt vid denna tid, ibland som en besparing, men också för att den hade en annan och uppskattad mer metallisk glans än rent bladguld. Håret var dock troligen belagt med rent bladguld. Mantelns foder var röd cinnober, klänningen färgad grön med grönt kopparpigment. Jesusbarnets mantel var röd i flera skikt färgad med ett organiskt rött färgämne. Stolens insidor var brunröda. Vidare fanns obetydliga spår, som dock bevisade att stolens utsidor haft rosa tegelfärg och att ryggstyckets krön bestod av zwischgold samt grönt. Ansiktsfärgen var vid denna tid starkt rosa. Med hjälp av dessa (ibland mikroskopiska) rester var det möjligt att säkert rekonstruera de olika delarnas lokalfärg.

Det ursprungliga utseendet var inte möjligt att exakt bestämma. Här har jämförelseobjekt tagits till hjälp. Troligen har samtliga madonnor från början haft kronor. Väversundamadonna har en fals för en krona, som troligen var av metall. Men kronan kan också ha tillkommit sekundärt. Någon rekonstruktion av en krona har inte gjorts.

Väversundamadonnans rekonstruerade ytbehandling kan betecknas som väl underbyggd och för tiden tänkbar. Avståndseffekten kommer med säkerhet mycket nära den ursprungliga.

Sammanfattning

Vi vet inte något om originalskulpturens historia. Därför vet vi inte heller vem mästaren var som en gång utförde skulpturen. Väversunda kyrka har nu återfått kopior av två av de tre skulpturer medeltida kyrkor i regel hade; Triumfkrucifixet och Mariaskulpturen. Den tredje skulpturen, kyrkans speciella skyddshelgon, vet vi ingenting om. Kanske var det Sankt Marcus, om vi vågar tolka takfallets bevarade bräder prydda med Marcuslejon så.

Väversundamadonnan sitter i en stol utformad som ett hus i gotisk stil som symboliserar den Heliga kyrkan själv, beskyddad av den sittande Gudsmodern.